

“มองการเมืองไทยจากมุมมองคนเดือนตุลาฯ”¹

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.เกษียร เตชะพีระ *

Kasian: “Someone may be tempted in a not too distant future to summarize this debate among the old left as follows: Somsak blames it on monarchism; Thongchai blames it on nationalism; Kasian blames it on capitalism.”

Thongchai: “This summary is fantastic. I think it captures lots of questions, differences, problems, strength and weakness of one another.”

Kasian Tejapira & Thongchai Winichakul

Personal e-mail correspondence, 7/19/2008

เกริ่นนำ

ผมได้เสนอมุมมองแนวโน้มอนาคตการเมืองไทยไว้ในที่ต่าง ๆ แล้ว ขออนุญาตไม่กล่าวซ้ำ² สิ่ง
ที่ใคร่ทำในที่นี้คืออธิบายความคิดความเข้าใจที่เป็นฐานคิดเบื้องหลังมุมมองดังกล่าวในฐานะที่เข้าใจ
ตัวเองว่าเป็น “นักคิดรุ่นกลาง” สังกัด “คนเดือนตุลาฯ” คนหนึ่ง³

¹ คำนำโครงการเสวนาในโครงการเสวนา “อนาคตสังคมไทยในมุมมองนักคิดรุ่นกลาง” จัดโดยมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ณ จังหวัด
เชียงใหม่, ๑๘ – ๑๙ ต.ค. ๒๕๕๑

* อาจารย์สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
² ในระยะใกล้ ๆ นี้ ในรูปข้อเขียน อาทิ “อย่าเดินไปสู่ ๖ ตุลาฯ”, มติชนรายวัน, ๙ พ.ค. ๒๕๕๑, น. ๖; “ความขัดแย้งทาง
การเมืองปัจจุบัน: บทวิเคราะห์และทางออก”, มติชนรายวัน, ๒๐, ๒๗ มิ.ย. ๒๕๕๑, น. ๖; “ระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของสนธิ ล้มทองกุล”, มติชนรายวัน, ๔, ๑๑, ๑๘, ๒๕ ก.ค. ๒๕๕๑, น. ๖; “โอเวอร์โพลิตีเซด”,
มติชนรายวัน, ๑ ส.ค. ๒๕๕๑, น. ๖; “ปรากฏการณ์มือบั่นมือตัด”, มติชนรายวัน, ๕ ก.ย. ๒๕๕๑, น. ๖; “รัฐประหาร ๑๙
กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ กับการเมืองไทย”, รัฐศาสตร์สาร, ๒๙/๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๑), ๑ – ๘๓; “The Misbehaving
Jeks: The Evolving Regime of Thainess and Sino-Thai Challenges” (unpublished paper presented in the Asia Trends 2008 Conference

ต่างจากเมื่อ ๓๐ ปีก่อน ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าไม่มีทหรคนะที่เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับปัญหาหลักของการเมืองไทยในหมู่ “คนเดือนตุลาฯ” ผู้ผ่านประสบการณ์การลุกขึ้นสู้ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖, การฆ่าหมู่และรัฐประหาร ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙, และการต่อสู้ด้วยอาวุธที่ปฏิวัติในเขตป่าเขาพร้อมกับคอมมิวนิสต์หลังจากนั้นอีกต่อไป ทหรคนะของพวกเขาที่ปรากฏต่อสาธารณะจะเน้นหนักบางด้านบางมุมของปัญหาการเมืองไทยและเปล่งแสดงพลังความสมจริงและสมรรถนะในการอธิบายและทำนายของมันเป็นมาแต่ช่วงจังหวะสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

อาทิเช่น จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าทหรคนะแบบสมศักดิ์ เจียมธีรสกุลมีพลังมากหลังปรากฏการณ์ตุลาการภิวัตน์และรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙,⁴ ทหรคนะแบบธงชัย วินิจจะกูลมีพลังมากในช่วงกรณีขัดแย้งไทย-กัมพูชาเรื่องสถานะมรดกโลกของปราสาทเขาพระวิหารเมื่อกลางปีนี้และอธิบายบุคลิกซ้าย-ขวาสามักคี่ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย,⁵ และทหรคนะแบบผมอาจสอดคล้องกับการวิจารณ์สภาพเศรษฐกิจไทยหลังวิกฤตต้มยำกุ้งได้ครบถ้วน

on Chineseness Unbound: Boundaries, Burdens and Belongings of Chineseness outside China, organized by Asia Research Institute, National University of Singapore, Singapore, 11 September 2008).

ในรูปบทสัมภาษณ์ ได้แก่ “การเมืองเรื่องชนชั้น”, ไทยโพสต์ แบบลอยด์, ๔๗๙ (๑๓ – ๑๙ ม.ค. ๒๕๕๑), ๒ – ๕; “เราจะฝ่าความขัดแย้งไปได้อย่างไร”, สารคดี, ๒๔: ๒๗๙ (พ.ค. ๒๕๕๑), ๙๔ – ๑๑๑; “ใครชนะก็ทำลาย”, ไทยโพสต์ แบบลอยด์, ๕๑๒ (๓๑ ส.ค. – ๖ ก.ย. ๒๕๕๑), ๒ – ๔.

³ อนุโลมตามบุคลิกลักษณะร่วมของกลุ่มเป้าหมาย “นักคิดรุ่นกลาง” ของโครงการนี้ประการหนึ่งที่ว่า: -

“เป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ทางวิชาการที่มีลักษณะเฉพาะ.....มีโอกาสสัมผัสปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมไทยมานานพอสมควร หลายคนมีประสบการณ์ตรงในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ หรือ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙.....” (อ้างจากเอกสาร “โครงการสัมมนาระดมความคิดเห็นนักคิดนักวิชาการรุ่นกลางเพื่อวิเคราะห์อนาคตสังคมการเมืองไทย” ส่วนหลักการและเหตุผล หน้า ๓)

⁴ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, “ปัญญาชน ๑๔ ตุลา พันธมิตรฯ และแอ็กติวิสต์ “๒ ไม่เอา”, กองบรรณาธิการ, บก. รัฐประหาร ๑๙ กันยายน: รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กรุงเทพฯ: สำนัก พิมพ์ฟ้าเดียวกัน, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔๒ - ๔๓๐.

⁵ ธงชัย วินิจจะกูล, “ปราสาทเขาพระวิหารอาจเป็นระเบิดเวลา”, มติชนรายวัน, ๘ ก.ค. ๒๕๕๑, น. ๖; ธงชัย วินิจจะกูล, “ทำความเข้าใจ ‘ซ้าย’ – ‘ขวา’ สามักคี่”, ประชาไท, ๒๗ ก.ค. ๒๕๕๑, <http://www.prachatai.com/05web/th/home/12966>.

นโยบายของไอเอ็มเอฟ, นโยบายเศรษฐกิจแนวเสรีนิยมใหม่ของรัฐบาลทักษิณและวิกฤตโลกของทุนนิยมอเมริกันในปัจจุบัน⁶

จุดเน้นที่แตกต่างไม่น่าเป็นปัญหาบกร่องร้ายแรงในการวิเคราะห์การเมืองไทยหากไม่นำไปสู่การกีดกันปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของสื่ออย่างสิ้นเชิง ในทางกลับกันมันสะท้อนว่าประสบการณ์เดือนตุลาที่เป็นมรดกร่วมของสังคมการเมืองไทยมีมิติและเจตที่หลากหลายซับซ้อนพอให้เลือกหยิบมาใช้เป็นประโยชน์ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปได้ การปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของสื่อที่รุนแรงนั้นให้เหลือมุมเดียวมิติเดียวต่างหากที่ทำให้มรดกเดือนตุลาขยาดจนลงและคับแคบลง

กลุ่มอาการคลั่งลัทธิ

สตีเวน ลูคส์ ได้บอกบรรยายลักษณะและพิษภัยของ “กลุ่มอาการคลั่งลัทธิ” (fanaticism) ไว้ใน การตีพิมพ์ฉบับแก้ไข: นิยายปรัชญาการเมือง (ค.ศ. ๑๙๙๕, ฉบับแปลเป็นไทย พ.ศ. ๒๕๔๑) ผ่านบทสนทนาระหว่างนกเค้าแมวพูดได้กับศาสตราจารย์นิโคลาส การ์ทิต ตัวเอกของเรื่องว่า: -

“อันที่จริงมนุษย์ต่างหากที่เห็นได้จำกัดโดยแท้” มัน (นกเค้าแมวพูดได้-ผู้เขียน) ตั้งข้อสังเกต

“โง่งนั่นละครับ?” นิโคลาสถาม

⁶ เกษียร เตชะพีระ, ถิ่นกาขาว: เศรษฐกิจการเมืองไทยใต้เงาไอเอ็มเอฟ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒); ชาวดิไวไลซ์:การเมืองวัฒนธรรมไทยใต้เงาไอเอ็มเอฟ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒); บุกกับทักษิณ: ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๗); คอลัมน์หน้า ๖ ในมติชนรายวันประจำวันศุกร์นับแต่ต้นปี ๒๕๕๑ ชุด “วิกฤตซับไพรม์”, “ทุนนิยมโลกาภิวัตน์”, “๖ วิกฤตพลิกเศรษฐกิจโลก”, และ “ถาม-ตอบวิกฤตการเงินโลก”

“พวกคุณมองเห็นอะไรได้ไม่เกินคราวละหนึ่งอย่าง และเป็นเรื่องลำบากยากเย็นที่สุดสำหรับ พวกคุณที่จะมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งต่าง ๆ พวกคุณมองไม่เห็นว่าการรวมชาติได้เชื่อมโยงอุดมคติต่าง ๆ ของมนุษย์เข้าด้วยกันเป็นสายโซ่ที่มีอาจหักสลายได้”

“คุณหมายความว่ายังไง?” นิโคลาสถามเจ้านกเค้าแมว

“ลองดูประเทศทั้งหลายที่คุณไปเยือนสิ ซึ่งก็ไม่เห็นคุณจะอยู่ได้สักที ต้องลาจากมาทุกที แต่ ละประเทศต่างทุ่มเทให้แก่งการแสวงหาเป้าหมายที่ทรงคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ประเทศหนึ่งมุ่ง ประกันความเป็นระเบียบเรียบร้อยกับความมั่นคง อีกประเทศหนึ่งมุ่งเพิ่มสวัสดิภาพกับ ความสุขให้สูงสุด อีกประเทศหนึ่งมุ่งรักษาความมั่นคงของเอกลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งบันดาลให้ ผู้คนรู้สึกเหมือนได้อยู่บ้านร่วมกับคนจำพวกเดียวกัน อีกประเทศหนึ่งมุ่งบรรลุวิสัยทัศน์บรม สุขที่ปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพอย่างแท้จริง โดยบรรสานสอดคล้องกลมกลืนกับคนอื่นทั้งหมด อีกประเทศหนึ่งมุ่งปกป้องบรรดาปัจเจกบุคคลกับทรัพย์สินของเขาให้พ้นจากการแทรกแซง เพื่อเขาจะได้ดำรงชีวิตตามที่ตัวเองเลือก แต่กระนั้นแต่ละประเทศก็มุ่งแสวงหาเป้าหมายที่ตน นิยมโดยกีดกันเป้าหมายอื่นออกไปจนหมดสิ้น และในกระบวนการดังกล่าวก็ได้สังเวยปัจเจก มนุษย์ไปนับไม่ถ้วน ณ แท่นบวงสรวงอุดมคตินามธรรมของตน ชีวิตมนุษย์จำนวนเท่าไรที่ ย่อยยับยับปางและถูกทำลายฉิบหายลงไปในนามของอุดมคติที่ว่ำนั้น? มนุษย์ช่างโหดเขลา กระไรเช่นนี้!”

“งั้นทางเลือกคืออะไรล่ะ?” นิโคลาสถาม

“มีแต่ต้องเชื่อมโยงกันเท่านั้น!” นกเค้าแมวตอบ “ทางเลือกก็คือมองให้เห็นว่าไม่มีอุดมคติ เหล่านี้อันหนึ่งอันใดจะมีค่าเลยหากปราศจากเสียซึ่งอุดมคติอันอื่น เมื่อนั้นแหละคุณจึงจะ สร้างโลกที่คู่ควรแก่มนุษย์ และก็” เขาเสริมเหมือนเพิ่งนึกคิด “นกเค้าแมวด้วยขึ้นมาได้”.....

“....ก็การคลั่งลัทธินี้เป็นบุคลิกลักษณะของมนุษย์ซึ่งพร้อมจะเข้ายึดกุมความคิดอะไรก็ได้ ใกล้เคียงเพื่อตามล่าตามล้างเหยื่อของมันมิใช่หรือ?....”⁷

นำไปสู่ข้อสรุปของการทบทวนในตอนท้ายว่า: -

“....เมื่อใดก็ตามที่เราแสวงหาอุดมคติหนึ่ง มันจะนำมาซึ่งภัยพิบัติหากเรามองข้ามละเลย อุดมคติอื่นทั้งหมด การทำ เช่นนั้น นั่นแหละคือการคลั่งลัทธิ ประเทศทั้งหลายที่ฉันทไปเยือน มาลั่นปกรรองโดยพวกคลั่งลัทธิที่มีวิสัยทัศน์คับแคบและหมกมุ่นฝังหัวอยู่แต่กับแนวคิดว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าแก่ชีวิตเพียงแนวเดียวซึ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นทั้งหมดและกลืนกิน ความคิดจิตใจของพวกเขาไปเสียสิ้น พวกเขาล้วน รู้ กันทั้งนั้นว่าทำไมโลกประเสริฐสุดที่เป็นไปได้จึงต้องได้แก่โลกของพวกเขา พวกเขากับเพื่อนพลเมืองทั้งปวงล้วนตกเป็นเหยื่อ มายาคติเดียวกัน....

“อีกสิ่งหนึ่งที่ฉันทสังเกตเห็นก็คือแทบทุกคนที่ฉันทพบมาดูละเลาะเรียนรู้แล้ว ดูเหมือนพวกเขาจะ ติดกับดักภาษาและโลกของตัวเอง อีกทั้งปิดสนิทต่อภาษาและโลกของกันและกัน โดยไม่ ตั้งใจพวกเขาได้สอนฉันทให้รู้คิดว่าจะรู้จักศัตรูของสังคมเปิดได้อย่างไร”⁸

ข้อที่น่าสนใจสังเกตคือในจินตนาการของสตีเวน ลูคส์ สำนักคิดที่โน้มเอียงออกอาการคลั่ง ลัทธิได้นั้นไม่ใช่มีเพียงทรรคนะมองโลกในแง่ร้ายแบบต่อต้านยุครู้แจ้ง (Anti-Enlightenment Pessimism), แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism), ประโยชน์นิยม (Utilitarianism), ชุมชนนิยม (Communitarianism), ลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism), และอิสรเสรีนิยม/เสรีนิยมใหม่ (Libertarianism/Neo-Liberalism) เท่านั้น เพราะแม้แต่ทรรคนะแบบยุครู้แจ้งที่ลูคส์สมาทานนับถือ

⁷ สตีเวน ลูคส์, เกษียร เตชะพีระ, แปล, การทบทวน: นิยายปรัชญาการเมือง (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙๖ - ๓๙๗.

⁸ สตีเวน ลูคส์, การทบทวน: นิยายปรัชญาการเมือง, น. ๒๙๘ - ๓๐๐.

เอง (The Enlightenment: Humanism+Rationalism+The Idea of Progress+Optimism) ก็อาจโน้ม

เอียงคลั่งลัทธิได้เช่นกัน ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า: -

“บรรดานักคิดคนโปรดของเขานั้น (หมายถึงนักคิดยุครู้แจ้ง – ผู้เขียน) เอาเข้าจริงก็เป็นแค่ผู้เผยแพร่อุปาทานอันตรายที่ทำให้ผู้หลงเชื่อหน้ามืดตามัว มีหน้าซำมันยังกลายเป็นหลักลัทธิที่ฟังดูดีมีเหตุผลให้พวกมือถือสาปปากถือศีลช่วยใช้เป็นศาสตราวุธไปพิฆาตฟาดฟันมนุษยชาติจนฉิบหายวายปวงนับแต่ยุคการเข่นฆ่าอันสยดสยองของพวกจาโคแบงเป็นต้นมาถามิใช่?”⁹

การได้อ่าน-แปล-สอน การพิชิตผจญภัย ของสตีเวน ลูคส์ต่อเนื่องกันนานนับสิบปี ทำให้ความเข้าใจที่ผสมรูปเก็บรับแบบรู้เอง (intuition) จากประสบการณ์ต่อสู้ด้วยอาวุธในขบวนปฏิวัติเขตป่าเขาค่อยตกผลึกกว้างขวางเป็นระบบขึ้น มันช่วยให้ผมเข้าใจถึงนัยที่กว้างและไกลออกไปในแง่ครองวิถีคิดทางปรัชญาของข้อสรุปส่วนตัวที่อ ๆ ตรง ๆ ก่อนหน้านั้นนานแล้วที่ว่า: -

“There’s no abstraction in the world that’s worth taking other people’s lives for.”

ไม่มีหลักนามธรรมใดในโลกที่คู่ควรแก่การเอาชีวิตผู้อื่นมาสังเวย¹⁰

ไม่นานมานี้ ปัญญาชนสาธารณะต่อต้านทุนนิยมโลกาภิวัตน์/เสรีนิยมใหม่ชื่อดัง Naomi Klein ได้เคยถึงประเด็นใกล้เคียงกันในปาฐกถาพิเศษวิพากษ์วิจารณ์ศาสตราจารย์มิลตัน ฟรีดแมนกับลัทธิ

⁹ สตีเวน ลูคส์, การพิชิตผจญภัย, น. ๕

¹⁰ ผมจะจงกล่าวเช่นนี้ด้วยตระหนักว่า: -

๑) สิ่งที่เป็นรูปธรรมบางอย่างอาจสำคัญว่าหลักนามธรรมและดังนั้นก็อาจถามได้ว่ารูปธรรมดังกล่าวคู่ควรแก่การเอาชีวิตผู้อื่นมาสังเวยหรือไม่? ดังเช่นที่ Albert Camus ตอบคำถามหานักศึกษาอาหรับที่ว่าเขาไม่แคร์ชาวอาหรับในอัลจีเรีย ณ มหาวิทยาลัยสตอกโฮล์มเมื่อเขาไปรับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมปี ค.ศ. ๑๙๕๗ ว่า: “*J’ai toujours condamné la terreur. Je dois condamner aussi un terrorisme qui s’exerce aveuglément dans les rues d’Alger par exemple, et qui peut un jour frapper ma mère ou ma famille. Je crois à la justice, mais je défendrai ma mère avant la justice.*” (Stockholm interview, 14 December 1957).

๒) ผมขอละไว้ในฐานที่ถกเถียงได้ซึ่ง “worth dying for” หรือการพลีชีพตัวเอง

เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก เธอเล่าเรื่องปู่ย่าชาวแคนาดาของเธอที่เป็นมาร์กซิสต์แบบฮาร์ดคอร์ก่อนจะอกหักจากความเป็นจริงของสหภาพโซเวียตว่า: -

ประสบการณ์ที่ตื่นตระหนก (disillusionment) ดังกล่าวแม้จะเจ็บปวดแต่ก็มีคุณอนันต์ต่อความคิดจิตใจ มันทำให้ฝ่ายซ้ายได้หันมาตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์ตัวเอง รู้จักแยกแยะโลกจริงอันปนเปื้อนหลากหลายซับซ้อนออกจากคัมภีร์อุดมการณ์อันเข้าใจสวゆるสมบูรณ์แบบตามตรรกะบริสุทธิ์ อีกทั้งช่วยให้หลุดพ้นจากความผิดพลาดในอดีตอันเกิดจากคติเป้าหมายให้ความชอบธรรมแก่วิธีการ (the ends-justify-the-means mistakes - ขึ้นชื่อว่าเป้าหมายถูกต้องเป็นธรรม จะใช้วิธีการใดก็ได้ไม่ต้องเลือกเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เช่น เผด็จการ) เพื่อสามารถจินตนาการใหม่และจุดใหม่ซึ่งโครงการฝ่ายซ้ายที่ถือหลักประชาธิปไตยเป็นใจกลางได้¹¹

ความข้อย่อมมีกังวานสะท้อนใจเป็นพิเศษในสถานการณ์ “ตาบอดคนละข้างแล้วแยกทางกันเดิน/ยกพวกตีกัน” และ “สงครามครั้งสุดท้าย” (ที่ดูจะไม่สิ้นสุดเสียที) ระหว่างพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับเครือข่ายทักษิณในปัจจุบัน

กรอบจำกัดกับเจตจำนง

ผมควรเริ่มด้วยข้อความคั่นหูจำได้ที่ คาร์ล มาร์กซ เขียนไว้ในงาน “*The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte*” เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๕๒ ว่า: -

¹¹ Naomi Klein, “Wall St. Crisis Should Be for Neoliberalism What Fall of Berlin Wall Was for Communism”, *Democracy Now!*, created 6 October 2008, www.democracynow.org/2008/10/6/naomi_klein.

“Men make their own history, but they do not make it just as they please; they do not make it under circumstances chosen by themselves, but under circumstances directly encountered, given and transmitted from the past....”¹²

งานวิเคราะห์การเมืองไทยที่คล้อยคลึงกับทฤษฎะข้างต้นในลักษณะที่เริ่มจาก

[การวิเคราะห์สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นกรอบล้อมรอบจำกัด]

แล้วนำไปสู่ ➔

[การวิเคราะห์ความขัดแย้งและเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นอันหลากหลายผู้มี

เจตจำนงทางการเมืองต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องและคลี่คลายขยายตัวมาจากสภาพการณ์ดังกล่าว]

มีมากขึ้นที่กลายเป็นแบบฉบับอันทรงอิทธิพลในการวิเคราะห์เข้าใจการเมืองไทยทาง

สังคมศาสตร์ เท่าที่นึกได้ตอนนี้ก็เช่น: -

- Chatthip Nartsupha and Suthy Prasartset, eds., The Political Economy of Siam, 1851-1910 (1977); The Political Economy of Siam, 1910-1932 (1978)

- Benedict Anderson, “Withdrawal Symptoms” (1977)

- เสน่ห์ จามริก, ปัญหาการพัฒนาในสภาพการเมืองไทย (๒๕๒๖); การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ (๒๕๒๙)

- นิธิ เอียวศรีวงศ์, “รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย” (๒๕๓๔); “ชาตินิยมในขบวนการประชาธิปไตย ” (๒๕๓๕)

¹² Karl Marx, “The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte”, in Marx and Engels Selected Works (M o s c o w : P r o g r e s s P u b l i s h e r s , 1 9 8 6) , p . 9 6 .

- เอนก เหล่าธรรมทัศน์, มือบมือถือ : ชนชั้นกลางและนักธุรกิจกับพัฒนาการประชาธิปไตย (๒๕๓๖); สองนคราประชาธิปไตย : แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย (๒๕๓๘)

- Pasuk Phongpaichit & Chris Baker, Thailand: Economy and Politics (1995)

เป็นต้น

กล่าวเฉพาะปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยปัจจุบันอันเกี่ยวเนื่องด้วย ระบอบทักษิณ, ปรากฎการณ์สนธิ ลิ้มทองกุล → พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย, ตุลาการภิวัตน์, รัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.), แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ → แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ, พรรคไทยรักไทย → พรรคพลังประชาชน ฯลฯ งานที่พยายามวิเคราะห์ไปในแบบฉบับข้างต้นมีอาทิ

- Pasuk Phongpaichit & Chris Baker, Thaksin : The Business of Politics in Thailand (2004); “Thaksin’s Populism” (2008)

- นิธิ เอียวศรีวงศ์, บทความชุด “การปรับระบบการเมือง” (๑) – (๔) (๒๕๕๑)

เป็นต้น

ผมเองใคร่เน้นถึงความพยายามของผมในงานอย่าง “Toppling Thaksin” (2006) และ จากระบอบทักษิณสู่รัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙: วิฤตประชาธิปไตยไทย (๒๕๕๐) ไว้ในแนวทางดังกล่าว

ความสำคัญของแนวทางวิเคราะห์การเมืองไทยที่ว่านี้ในทฤษฎีของมออยู่ตรงการนิยามความหมายของ “การกำหนด” หรือ “Determination” ระหว่างกรอบเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมกับความขัดแย้งและเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อย่างวิภาษวิธี แทนที่จะเป็นอย่างกลไกและด้านเดียว กล่าวคือจะจัดวางความสมดุลไว้ตรงไหน, อย่างไร ระหว่างนัย ๒ ด้านของการกำหนด อันได้แก่ วงรอบจำกัด (the setting of limits) ทางภาววิสัย และ ออกแรงกดดัน (the exertion of pressures) ทางอัตวิสัย – โดยให้ความหมายแก่ด้าน “กดดัน” ในลักษณะ “ปักใจจะทำบางสิ่งบางอย่าง” (to determine or be determined to do something) อันเป็น “การแสดงเจตจำนง” (an act of will and purpose) ของตัวผู้กระทำการทางอัตวิสัยด้วย¹³

ผมเห็นว่าตัวละครหลักของคู่ขัดแย้งการเมืองปัจจุบันมีแนวโน้มตั้งเป้าประสงค์วางเจตจำนงทางการเมืองอย่างสุดโต่งทั้งสองฝ่าย โดยไม่คำนึงถึงกรอบจำกัดทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมทางภาววิสัยที่ดำรงอยู่ หากยึดเอาการออกแรงกดดันให้ได้ดังอุดมคติหรือวิสัยทัศน์หรือใจปรารถนาทาง อัตวิสัย – ที่นี้และเดี๋ยวนี้ - เป็นที่ตั้ง ในทำนองลัทธิเจตจำนงสุดโต่ง (voluntarist extremism) ที่จินตนาการสังคมการเมืองในอนาคตข้างหน้าของตัวแบบไม่มีที่ทางให้พลังฝ่ายตรงข้ามเหลืออยู่เลย มีหน้าซ้ายคาคคั่นเคี้ยวเช็กเกะเกณท์บีบรัดให้คนอื่นฝ่ายอื่นในสังคมต้องเลือกข้างระหว่างความขัดแย้งต่อสู้ของสองฝ่ายในปัจจุบัน โดยไม่อนุญาตให้มีที่ทางและทางเลือกอื่นสำหรับพลังฝ่ายที่สามหรือฝ่ายเป็นกลาง ไม่ว่าจะเป็นข้อเรียกร้อง “ระบอบประชาธิปไตยของปวงประชามหาชน” ที่ซึ่ง “ปวง

¹³ Raymond Williams, “2. Determination”, *Marxism and Literature* (Oxford and New York: Oxford University Press,

1 9 8 5) , p p . 8 3 – 8 9 .

ชนชาวไทยเป็นทั้งเจ้าของอำนาจอธิปไตยและผู้ใช้อำนาจนั้นด้วยตนเอง” ของ รองศาสตราจารย์ ดร.

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์¹⁴ หรือข้อเรียกร้องระบอบ “การเมืองใหม่” ของ สนธิ ลิ้มทองกุล ก็ตาม ¹⁵

โปรดเข้าใจว่าประเด็นไม่ได้อยู่ตรงความถูกต้องชอบธรรมและสมเหตุสมผลหรือไม่ของข้อเรียกร้อง แต่อยู่ตรงที่ว่าเพื่อปฏิบัติตามเจตจำนงดังกล่าวอย่างถึงที่สุด – ที่นี้และเดี๋ยวนี้ - จะนำไปสู่การหักกรานกวาดล้างทำลายเหล่าพลังและสถาบันที่ดำรงอยู่จริงในสังคมการเมืองไทยแต่กีดขวางเจตจำนงเหล่านั้นอย่างขนานใหญ่ถึงขนาดยากที่จะดำรงอยู่ร่วมกันต่อไปได้ ขณะที่โอกาสช่องทางของการเมืองแห่งการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงปฏิรูปในระบบรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งทั้งในและนอกรัฐสภา (Reformism/reformist strategy ซึ่งแตกต่างจากทั้ง social reform และ insurrectionary politics)¹⁶ ถูกเบียดขับและปิดปิดลงทุกที

ในบริบทที่แตกต่างทว่าเทียบเคียงกันได้ของการแยกชั่วคราวและต่อสู้ให้กันระหว่างพวก “ชาวสุด” กับ “คอมมิวนิสต์” ในอดีตสมัย ๑๔ ถึง ๖ ตุลาคมฯ อาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ได้สะทกสะทอนถึงชะตากรรมอันไม่มีทางเลือกของคนหนุ่มสาวยุคนั้นว่า -

“๔๙. ข้อที่น่าเสียดายสำหรับคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวที่ไฝในเสรีภาพก็คือเหตุการณ์ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ไม่เปิดโอกาสให้เขามีทางเลือกที่ ๓ เสียแล้ว ถ้าไม่ทำตัวสงบเสงี่ยมคล้อย

¹⁴ พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, หมายเหตุประชาธิปไตย ๑๙:๙๔:๙๙ การกลับมาของอำมาตยาธิปไตย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประชา
ทรรศน์, ๒๕๕๐), หน้า ๗๕ – ๘๒.

¹⁵ “สนธิ”ประกาศจัดดวงจรอุบาทว์-เปิดทางภาคปชช.เข้ามามีส่วนร่วม” , ผู้จัดการออนไลน์, ๒๖ พ.ค. ๒๕๕๑, www.manager.co.th/aspbin/mgrView.asp?NewsID=9510000060872; “สนธิ” ปลุกมวลชนสร้างสังคมใหม่ ปฏิเสธ
หลุมพราง ปชต.4 วินาที”, ผู้จัดการออนไลน์, ๗ มิ.ย. ๒๕๕๑, www.manager.co.th/aspbin/mgrView.asp?NewsID=9510000066801; “สนธิ”เสนอรูปแบบระบบการเมืองใหม่ต่อผู้ชุมนุม”, ข่าวด่วน, ๔ ก.ค. ๒๕๕๑, breakingnews.nationchannel.com/read.php?lang=th&newsid=327902.

¹⁶ ดูการถกอภิปรายประเด็นเหล่านี้อย่างพิสดารใน Ralph Miliband, “VI. Reform and Revolution”, Marxism and Politics (Oxford: Oxford University Press, 1978), pp. 154 - 90.

ตามอำนาจเป็นธรรม ก็ต้องเข้าไปทำงานร่วมกับคอมมิวนิสต์ ใครที่สนใจเรื่องสันติวิธี ประชาธิปไตยและเสรีภาพ จะต้องเริ่มต้นใหม่ เบิกทางให้แก่หนุ่มสาวรุ่นนี้และรุ่นต่อ ๆ ไป”¹⁷

คนเดือนตุลาฯ: จตุรรมและทางแยก

นับแต่อาจารย์ ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อดีตผู้นำนักศึกษาในการลุกขึ้นสู้ของประชาชนเมื่อ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ริเริ่มใช้คำว่า “คนเดือนตุลาฯ” ต่อสาธารณะอย่างเป็นทางการเมื่อกล่าวถึงปีทีแล้วในคำปราศรัยเรื่อง “คนเดือนตุลาฯกับอนาคตสังคมไทย” ณ สนามฟุตบอล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เนื่องในวาระรำลึก ๒๐ ปี กรณิ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙¹⁸ คำ ๆ นี้และกลุ่มคนที่ถูกเรียกหาได้รับทั้งคำชื่นชมและประชดประชันระคนกัน ทว่ายิ่งมาระยะหลัง โดยเฉพาะในบริบทของความขัดแย้งระหว่างระบอบทักษิณกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและรัฐประหาร ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นต้นมา กังวานของนัยประชดประชันก็ยิ่งดังสนั่นกดกลบเสียงชื่นชมลงไปเรื่อย ๆ จน “แคน สาริกา” คนเดือนตุลาฯผู้คร่ำหวอดวงการข่าวสารหนังสือพิมพ์เขียนหนังสือชื่อ “คนตุลาตายแล้ว” ออกมา¹⁹ และผู้คนตั้งข้อสงสัยมากขึ้นทุกทีว่า “คนเดือนตุลาฯ” ยังจะมีความหมายร่วมอะไรจริงจัง หากกลุ่มคนที่ถูกเรียกหาด้วยคำ ๆ นี้แตกต่างขัดแย้งแยกห่างสุดหัวกันถึงปานนี้?²⁰

ส่วนตัวผมเองคิดว่าหาก “คนเดือนตุลาฯ” ยังจะพอมีความหมายอยู่บ้าง - โดยไม่เกี่ยวกับนัยเชิงชื่นชมหรือประชดประชันซึ่งเป็นคติวิสัยเสรีที่แตกต่างกันไปของผู้พูดแต่ละคน - ก็น่าจะหมายถึงจุด

¹⁷ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, “ความรุนแรงและรัฐประหาร ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙”, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริและอรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, บก., จาก ๑๔ ถึง ๖ ตุลา (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๗๗.

¹⁸ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, “คนเดือนตุลาฯกับอนาคตสังคมไทย”, ก่อนสิ้นศตวรรษ: รวมบทสัมภาษณ์และคำปราศรัยในห้วงห้าปี (พ.ศ. ๒๕๓๙ – ๒๕๔๓) (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามัญชน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙๖ – ๒๑๑.

¹⁹ แคน สาริกา (นามแฝง), คนตุลาตายแล้ว (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สาริกา, ๒๕๕๐).

²⁰ เกษียร เตชะพีระ, “ความแตกสลายของอุดมการณ์เดือนตุลาคม”, ทางแพร่งและพงพอน: ทางผ่านสู่ประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑), หน้า ๓๔๐ – ๔๕. บทความชิ้นนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

ร่วมของคนกลุ่มหนึ่งที่ผ่านพบประสบการณ์ร่วมทางการเมืองจาก ๑๔ – ๖ ตุลาคม และการต่อสู้ด้วยอาวุธที่ปฏิบัติในเขตชนบทป่าเขาพร้อมกับคอมมิวนิสต์มา จนพอจะดึงข้อสรุปที่เป็นบทเรียนร่วมกันของคนกลุ่มนั้นรื้อนนั้นออกมาได้

โดยอ้างอิงและประมวลสรุปจากทรรศนะบางส่วนของอาจารย์เสกสรรค์ ประเสริฐกุลใน ปาฐกถาที่เอ่ยถึงข้างต้นและของ “คนเดือนตุลาฯ” คนอื่น ๆ ผมเห็นว่าจุดร่วม-ประสบการณ์ร่วม-บทเรียนร่วมของ “คนเดือนตุลาฯ” อาจมีดังนี้คือ: -

๑) รัฐสามารถฉ้อฉลโหดเหี้ยมกับประชาชนได้

- “เหตุการณ์เดือนตุลาคม ไม่ว่าจะเป็น ๑๔ ตุลาคมหรือ ๖ ตุลาคม ในหลายมิติเราไม่เคยคิดที่จะให้มันเกิดซ้ำอีก เพราะมันคือความทุกข์ร้อนท่อนับร้อยนับพันที่พื้นเกลียวเป็นหนึ่งในเดียว.....
- “พี่น้องครับ ๒๐ ปีก่อน แม้เราจะต้องเผาศพเพื่อน.....” (น. ๑๙๘)
- “...มันเก่าแก่โบราณตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ตั้งแต่คณะราษฎรแย่งยึดอำนาจจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็เถียงกันมาตลอดว่าผู้ใดควรขึ้นมากุมอำนาจในประเทศชาติ บางครั้ง กระทั่งเป็นเวลานาน ผู้คนที่เป็นผู้นำระบอบราชการขึ้นมาครองอำนาจในนามของความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ว่าในปี ๒๕๑๖ เราได้ทำให้ทั่วทั้งโลกประจักษ์แจ้งแล้วว่า มันไม่เป็นความจริง ระบอบเผด็จการ ไม่ว่าจะอ้างอิงสิ่งใดก็ตาม มันมีแนวโน้มที่จะแสวง หาผลประโยชน์ส่วนตัว.....” (น. ๒๐๕)

๒) พลังของประชาชนสามารถต่อสู้เปลี่ยนแปลงการเมืองได้

- “...ถามว่าปัญหาทั้งหลายทั้งปวงนี้จะมีผู้ใดแก้ไข
- “ผมเสียใจที่จะมีคำตอบแบบเก่า ๆ ...นั่นคือ มันขึ้นอยู่กับพลังของประชาชน
- “มันขึ้นอยู่กับว่า ประชาชนจะแสดงเจตนาของตัวตนเองออกมาหรือไม่
- “มันขึ้นอยู่กับว่า ประชาชนทุกวันนี้พร้อมหรือยังที่จะบอกว่าเราต้องการสิ่งใด

- “พี่น้องทั้งหลาย.....เราผ่านร้อนผ่านหนาวมาขนาดนี้แล้ว พี่น้องทุกคนรู้ว่า อำนาจทั้งหลายไม่ใช่เรื่องร้องขอ อำนาจทั้งปวงเป็นเรื่องของการที่จะแสดงให้คนอื่นเห็นว่าเราไม่คล้อยตาม
- “ผลประโยชน์ของประชาชนผู้เสียเปรียบทั้งหลายจะได้มากก็ต่อเมื่อพวกเขารู้จักทำให้ผู้คุมอำนาจเกรงอกเกรงใจ.....” (น. ๒๐๘ – ๐๙)

๓) ภารกิจที่ถูกต้องชอบธรรมก็อาจแพ้ได้

- “๒๐ ปีผ่านไป แลไปข้างหลัง ครั้งหนึ่งเราเคยอุทิศชีวิตเพื่อสิ่งที่ดีกว่าในสังคมไทย ความเยาว์วัยอาจทำให้เราพลาดพลั้งไปบ้าง.....
- “เหตุการณ์เดือนตุลาคมไม่อาจแยกออกไปจากหัวใจของคนรุ่นเราที่ถูกหล่อหลอม ถูกสร้างให้เป็นหัวใจที่มีความฝัน มีจิตวิญญาณ มีความปรารถนาดีที่จะเห็นเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายเป็นพี่น้องกัน...ที่จะเห็นมาตุภูมิปราศจากการกดขี่เบียดเบียน.....
- “พี่น้องครับ ๒๐ ปีก่อน แม้เราจะต้องเผาศพเพื่อน ไม่กี่ปีต่อมา ต้องฝังความคิดทางการเมืองที่ผิดพลั้ง.....
- “กล่าวโดยสมรภูมิ ไม่ว่าจะการเมืองหรือการทหาร โลกตราหน้าว่าเราพ่ายแพ้..... (น. ๑๙๗ – ๙๘)
- “พี่น้องทั้งหลาย ที่ผ่านมา...โลกตราหน้าว่าพวกเราเป็นคนพ่ายแพ้สมควรมองข้าม.....” (น. ๒๐๙)

๔) มองสถาบันประเพณีของสังคมไทยในบริบทประวัติศาสตร์การเมืองจาก ๑๔ ถึง ๖ ตุลาฯ

- สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง: รวมบทความเกี่ยวกับกรณี ๑๔ ตุลาและ ๖ ตุลา (๒๕๔๔)
- เกษียร เตชะพีระ, “การเมืองไทยจาก ๑๔ ถึง ๖ ตุลาฯ: สองชาตินิยมชนกัน” (๒๕๔๕)
- ธงชัย วินิจจะกุล, ข้ามให้พ้นประชาธิปไตยแบบหลัง ๑๔ ตุลา (๒๕๔๘)

จะเห็นได้ว่าจุดร่วม-ประสบการณ์ร่วม-บทเรียนร่วมของ “คนเดือนตุลาฯ” เหล่านี้มิได้กำหนดเป้าหมาย/จุดยืนทางการเมืองที่เป็นไปได้อย่างเป็นปึกแผ่นเอกภาพเบ็ดเสร็จเด็ดขาดตายตัว, มิได้ประกันว่าจะไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองทั้งในแง่สถานการณ์เฉพาะหน้าและโครงการระยะยาวในหมู่พวกเขา, และไม่ปิดกั้นแต่ต้นซึ่งการผดแปลงแยกย้ายไปคนละทิศละทางในทางการเมืองกระทั่งไปอยู่ฝั่งตรงข้ามเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

ผมคิดว่าเหตุผลที่อาจอธิบายการแยกทางในทางการเมืองในหมู่ “คนเดือนตุลาฯ” ทุกวันนี้ อยู่ตรงความเหลื่อมล้ำของภารกิจทางการเมืองในอดีตและในปัจจุบัน พูดอย่างรวบรัดก็คือ -

ในอดีตสมัย ๑๔ – ๖ ตุลาฯ มีความเหลื่อมล้ำระหว่างภารกิจประชาธิปไตย (ต่อต้านเผด็จการ, เรียกร้องความเสมอภาคทางการเมือง, อำนาจอธิปไตยของประชาชน, การกระจายอำนาจรัฐ) กับภารกิจสังคมนิยม (ต่อต้านทุนนิยม)²¹

ส่วนในการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน มีความเหลื่อมล้ำระหว่างภารกิจเสรีนิยม (เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ, หลักนิติรัฐ, การจำกัดและถ่วงดุล-ตรวจสอบอำนาจรัฐ) กับภารกิจประชาธิปไตย (ต่อต้านเผด็จการ, เรียกร้องความเสมอภาคทางการเมือง, อำนาจอธิปไตยของประชาชน, การกระจายอำนาจรัฐ)²²

“คนเดือนตุลาฯ” ที่แยกทางไปร่วมเครือข่ายทักษิณหรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก็คือพวกที่ยกเลิก ~~ภารกิจสังคมนิยม~~ คงไว้แต่ภารกิจประชาธิปไตย

²¹ โปรดดูคำอธิบายขยายความใน เกษียร เตชะพีระ, “ปาฐกถา ๑๔ ตุลาฯ ๒๕๕๐” (๖ ตอน), มติชนรายวัน, ๑๙, ๒๖ ต.ค., ๒, ๙, ๑๖, ๒๓ พ.ย. ๒๕๕๐, น. ๖.

²² โปรดดูคำอธิบายขยายความใน เกษียร เตชะพีระ, “ความขัดแย้งทางการเมืองปัจจุบัน: บทวิเคราะห์และทางออก”, มติชนรายวัน, ๒๐, ๒๗ มิ.ย. ๒๕๕๑, น. ๖.

ส่วน “คนเดือนตุลาฯ” ที่แยกทางไปร่วมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือพวกที่ยกเลิก
ภารกิจประชาธิปไตย คงไว้แต่ภารกิจเสรีนิยม

สรุป: ข้อเสนอเกี่ยวกับระบบการเมือง

ภาระหน้าที่เฉพาะหน้าของการเมืองไทยในภาวะวิกฤตปัจจุบันคือการหาทางเลือกทางออกให้
พ้นไปจากอาการคลั่งลัทธิ (fanaticism) และแนวโน้มเจตจำนงสุดโต่ง (voluntarist extremism) ของคู่
ขัดแย้งหลักทั้งสองข้างสองฝ่าย

ไกลออกไป เพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้ในระหว่างกระบวนการเคลื่อนย้ายอำนาจ (power
shift) ครั้งใหญ่อันอาจยืดเยื้อพอสมควรนี้ ดำเนินไปได้อย่างค่อนข้างสงบสันติ ไม่ทำร้ายทำลายเผ่าพลาญ
สังคมการเมืองไทยย่อยยับลงไปด้วยความเกลียดชังคลั่งแค้นและความรุนแรง ควรต้องหาทางปรับ
แปลงระบบการเมืองในบางประเด็นสำคัญดังนี้คือ: -

- ๑) ออกแบบสังคมการเมืองไทยเสียใหม่ จากแบบที่เคยอยู่ในวัฒนธรรมการเมืองของความ
สมานฉันท์-ว่าอะไรว่าตามกัน → วัฒนธรรมการเมืองของการทะเลาะกันอย่างสันติ
- ๒) ลดทอนอำนาจรวมศูนย์และเอกนิยมของนักการเมืองจากการเลือกตั้งลง โดยกระจาย
อำนาจจากภาครัฐไปให้ → ประชาชนภาคส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ของสังคมดูแลปกครอง
ตนเองมากขึ้น
- ๓) ทำให้ประเด็นความแตกต่างขัดแย้งจำนวนหนึ่งหลุดจากวงรอบทางการเมือง ไปถกเถียง
ต่อสู้ตัดสินกันในประชาสังคมหรือกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นความ
ดี/ชั่ว จริยธรรม คุณธรรม, ความเป็นไทย, ข้อหาและคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นต้น

